

УДК: 39:316(477.41)

АНТРОПОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛОКАЛЬНОЇ МІСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ ІРПЕНЯ

Олена СОБОЛЄВА

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник відділу культурологічних досліджень НДІУ

Оксана ОВСІЮК

кандидат історичних наук, завідувач відділу культурологічних досліджень НДІУ

Тіна ПОЛЕК

кандидат історичних наук,
науковий співробітник відділу культурологічних досліджень НДІУ

Анотація. У статті за допомогою етнографічних методів та ментального картографування на прикладі м. Ірпеня здійснено антропологічне дослідження значення відчуття належності до місця для формування локальної спільноти містян.

Ключові слова: урбаністична антропологія, етнографія, ментальні мапи, відчуття належності до місця, локальна спільнота містян.

АНТРОПОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЛОКАЛЬНОГО ГОРОДСКОГО СООБЩЕСТВА ИРПЕНЯ

Елена СОБОЛЕВА

кандидат исторических наук,
старший научный сотрудник отдела культурологических исследований НИИУ

Оксана ОВСИЮК

кандидат исторических наук,
заведующая отделом культурологических исследований НИИУ

Тина ПОЛЕК

кандидат исторических наук,
научный сотрудник отдела культурологических исследований НИИУ

Аннотация. В статье при помощи этнографических методов и ментального картографирования на примере г. Ирпеня проведено антропологическое исследование значения ощущения принадлежности к месту для формирования локального сообщества горожан.

Ключевые слова: урбанистическая антропология, этнография, ментальные карты, ощущение принадлежности к месту, локальное сообщество горожан.

© Соболева О., Овсіюк О., Полек Т.

ANTHROPOLOGICAL STUDY OF IRPIN LOCAL URBAN COMMUNITY

Olena SOBOLIEVA

Candidate of History, senior research fellow of the Cultural Studies Department of RIUS

Oksana OVSIUK

Candidate of History, Head of the Cultural Studies Department of RIUS

Tina POLEK

Candidate of History, research fellow of the Cultural Studies Department of RIUS

Annotation. *The article deals with the anthropological study of the “sense of belonging” and its importance for the formation of the local municipal community. The research is carried out by ethnographical methods and mental mapping using the example of Irpin.*

Key words: *urban anthropology, ethnography, mental maps, sense of belonging, local community.*

Нині зі зростанням мобільності у світі спостерігається тенденція до втрати актуальності і важливості локальності, емоційної належності до конкретного місця проживання. Уже чимало років поспіль у наукових колах дискутують з приводу того, що все більше людей не відчують жодної прив'язаності до території, а на противагу цьому у них виникає відчуття «відсутності місця» (placeless, homelessness). Натомість інші дослідники зазначають, що попри збільшення рухливості населення та індивідуальної мобільності значення конкретних територій та локальних общин досі лишається важливим чинником у конструюванні образу дому і відчутті належності до місця навіть у таких сучасних великих містах, як Лондон та Стамбул [7, с. 10].

Щороку стрімко збільшується кількість міського населення, а великі міста стають центрами агломерацій. Наразі Київ є не просто найбільшим містом в Україні, політичним, економічним та культурним центром, а й центром Київської агломерації¹, що об'єднує низ-

¹ Слід зазначити, що поняття «агломерація» за чинним українським законодавством не є адміні-

ку міст (Обухів, Українка, Васильків, Вишгород, Вишневе, Ірпінь, Бориспіль, Боярка, Бровари, Буча), селищ (Ворзель, Глеваха, Гостомель, Калинівка (Броварський район), Калинівка (Васильківський район), Коцюбинське, Козин, Чабани), а також сіл Київської області [14].

У цій статті ми пропонуємо розглянути, **яку роль відчуття належності до місця (sense of belonging) відіграє у формуванні спільнот містян.** Це завдання ми вирішили реалізувати на прикладі м. Ірпеня, який, з одного боку, є передмістям Києва і входить до Київської агломерації, а з іншого – центром регіону «Великий Ірпінь», що об'єднує м. Бучу, селища Ворзель, Гостомель, Коцюбинське. Для регіону характерні інтенсивна житлова забудова та зумовлене нею активне розширення приватної та державної інфраструктур.

Зупинимося на оптиці нашого дослідження. Вивчати формування спільнот містян ми будемо в межах актуального напрямку соціокультурної антропології – **урбаністичної антропології.** Це

стративною одиницею, а радше постає соціально-економічною категорією у науковому та економічному дискурсах.

відносно нова сфера в українському академічному середовищі, що, однак, не применшує її методологічної спроможності пояснювати важливі соціальні аспекти, зумовлені культурними контекстами [18]. Перевага антропологічної оптики полягає в тому, що вона «пропонує унікальний підхід, що базується на практичному досвіді, і досліджує, яким чином глобальні процеси позначаються на житті окремої людини і цілих спільнот на мікрорівні та в більш широкому контексті» [17]. Своєю чергою урбаністична антропологія дає можливість поглянути на життя містян з емічної (emic) перспективи (тобто відштовхуючись від того культурного контексту, у якому перебувають мешканці міст), а далі за допомогою етнографічних методів та холистичного підходу робити висновки про механізми функціонування окремих кейсів та ситуацій.

Наразі в західному академічному середовищі тривають дискусії з приводу тематичного поля урбаністичних антропологічних досліджень, і низка спеціалістів у цій галузі наполягає на тому, що замість терміна «урбаністична антропологія» (urban anthropology) доцільно вживати «антропологічне дослідження у місті» (anthropological research in the city) [1], адже антрополог не вивчає місто у його цілісності, а зосереджує свою увагу на конкретних антропологічних кейсах із життя містян.

Методи та теоретична основа дослідження

Як відомо, основним методом соціокультурної антропології є **етнографія (ethnography)** – емпіричний шлях до того, щоб зрозуміти досліджуване явище з точки зору представників тієї

культури, у якій воно функціонує. Ми намагалися з'ясувати, яке значення відчуття належності до місця має для формування спільнот містян. Відповідь на це питання вимагала безпосереднього занурення у дослідницьке поле та комунікацію з мешканцями Ірпеня, які показали б, чи мають ірпінці відчуття належності до місця та чи відчують себе частиною міської спільноти.

Для цього нами було застосовано етнографічні методи включеного спостереження (participant observation) та глибокого інтерв'ювання (deep interview). Включене спостереження – це тривале перебування у місці, де відбувається етнографічне дослідження [3, с. 2]. Як зауважив Б. Рассел, «ефективність включеного спостереження полягає у тому, що дослідник стає «інструментом» для збору та аналізу даних за допомогою власного досвіду» [6, с. 359].

Проте для отримання повної картини про культурний контекст досліджуваного кейсу, крім включеного спостереження, антропологи додатково застосовують метод інтерв'ювання, що передбачає конкретні, але відкриті запитання «точкового» характеру [3, с. 2].

Відповідно протягом дослідження ми регулярно їздили до Ірпеня громадським і приватним транспортом (щоб зрозуміти специфіку сполучення з Києвом різних районів Ірпеня), гостювали у місцевих мешканців, просили їх провести екскурсії містом і двором свого будинку, спостерігаючи за повсякденними практиками жителів міста зсередини. Ми відвідували центр надання адміністративних послуг м. Ірпеня, спілкувалися з представниками міської адміністрації та активістами. Всього нами було записано 12 глибоких інтерв'ю з мешканцями

міста (2 з них – подвійні). Відбір респондентів здійснювався методом «снігового валу», коли зустріч із кожним наступним респондентом уможлиблювалася рекомендацією попереднього.

Дослідження такого складного питання, як відчуття належності до місця, вимагає отримання від респондента складної, часто не усвідомлюваної до того інформації, тому ми вирішили дещо розширити антропологічні дисциплінарні межі і використати у цьому дослідженні добре відомий і апробований в урбаністичних дослідженнях **метод ментального картографування**. Активне застосування цього методу розпочалося у 1960-х роках після появи книги американського урбаніста К. Лінча «Образ міста» [13]. Протягом останніх кількох років на хвилі зацікавлення урбаністикою цей метод набув неабиякої популярності у пострадянських країнах [9, с. 8]. Слід зазначити, що його добре знають і в Україні. Так, Н. Отріщенко у своїй дисертації, присвяченій застосуванню проєктивних методик у соціологічних дослідженнях, детально розглядає метод ментальних мап [15]. Окремо слід згадати публікацію авторки, присвячену способам зображення простору на ментальних мапах [16]. Ментальне картографування (до речі, як і етнографія) – це одночасно і метод, і результат використання цього методу, який полягає у відображенні людиною когнітивних процесів сприйняття й інтерпретації повсякденного просторового середовища.

Нашим респондентам було поставлено завдання у такому формулюванні: «Намалюйте, будь ласка, Ірпінь і Київ», – і запропоновано чистий аркуш паперу формату А 4 та ручку або олівець. За

бажанням інформанти могли також використувати кольорові олівці, фломастери тощо. Формулюючи таке запитання, ми передусім прагнули дізнатися, чи будуть ці міста в уявленні мешканців Ірпеня протиставлятися один одному або ж, навпаки, ірпінці позначатимуть їх як одне ціле. Така інформація дала б можливість нам зробити висновки про те, чи мають ірпінці сформоване відчуття «свого» простору. Всього ми отримали 8 мап, що їх буде згодом проаналізовано у цій статті. Слід зазначити, що створення кожної мапи супроводжувалося записом інтерв'ю, у яких респонденти пояснювали, що вони малюють і чому.

Зв'язок території та ідентичності є важливою темою в дослідженнях культурних антропологів. Зокрема, в соціокультурній антропології виділився окремий напрямок антропології простору та місця (anthropology of space and place). Для нашого дослідження важливим є твердження, що простір конструюється за допомогою значень, які йому надає індивідуум або група людей. Такий підхід дає змогу поглянути на простір не лише як на фізичну категорію, але і як на сукупність людських практик, уявлень, емоційних зв'язків, звичаїв та тілесного досвіду [5, с. 21–37]. Саме в дослідженнях антропологів активно використовується термін «продукування простору». Він підкреслює, що людина або група людей своєю щоденною активністю, рухом, маршрутами, практиками вербалізації творить свій власний актуальний простір.

У фокусі уваги не лише культурних антропологів, але й інших дослідників міського простору (географів, соціологів, інженерів) досить часто опинялося поняття **локальної міської спільноти**

(community, neighbourhood). Спільнота багатомільйонного мегаполіса – це досить абстрактне явище, адже жителі окремих районів можуть не мати спільних інтересів або й взагалі не перетинатися в реальному житті. Для вивчення мікросоціального життя сучасного міста більш продуктивною є категорія менших за масштабами локальних спільнот окремих районів, кварталів чи передмість. Ключовою ознакою таких спільнот стає прив'язаність до конкретного географічного простору. Інтерес дослідників до сусідських спільнот не є випадковим. Адже було помічено, що ефективно функціонують і активно використовують демократичні інструменти саме ті міста і селища, де достатньо сформовані локальні спільноти мешканців [4, с. 35–39]. Жителі таких міських одиниць мають високий рівень прив'язаності до місця і конкретної спільноти, частіше займають активну позицію в питаннях,

що стосуються життя та розвитку їхніх кварталів, районів та міст.

За основу для характеристики локальної міської спільноти київського передмістя ми взяли класифікацію ознак сформованої спільноти (neighbourhood / community), запропоновану в книзі Т. Блокленд [2] та розвинуту у вступній статті Р. Вотта та Р. Смітса до книги «Мобільність та належність до сусідських спільнот у містах та сабурбіях» [7]. Спираючись на теорію відчуття місця, автори виділили три ознаки сформованої спільноти (окремого передмістя, району чи кварталу): 1) просторову – обмежений певними кордонами простір; 2) соціальну – наявність соціальних зв'язків між жителями; 3) символічну – наявність уявного, символічного контенту [7, с. 7].

Згідно з цією моделлю авторами статті було сформовано **тематичну сітку**, за допомогою якої проаналізовано локальну міську спільноту м. Ірпеня.

Фізична та адміністративна віддаленість від Києва	Просторова локалізація спільноти	Характеристика спільноти київського передмістя (Ірпінь)
Наявність інфраструктури, яка впливає на рівень залежності населення від зв'язків із мегаполісом		
Мікросоціальні зв'язки (в межах вулиць та будинків)	Соціальні зв'язки всередині спільноти	
Макросоціальні зв'язки (громадський активізм, взаємодія в межах публічного простору)		
Характер комунікації між старожилами та новоселами (суперечності / пошук шляхів порозуміння)		
Віртуальна спільнота (аналіз діяльності груп у соцмережах (Facebook))		
Природно-географічний образ	Символічний образ міста, сформований спільнотою	
Історичний образ міста		
Образ сучасного міста		

Ірпінь – київське передмістя: історія та сучасність

Перш ніж розглянути спільноту м. Ірпеня за ознаками, виокремленими Р. Воттом та Р. Смітсом, вважаємо доречним навести історичну довідку про місто. Це необхідно для цілісного розуміння кейса, обраного для дослідження.

Ірпінь – місто-супутник Києва, розташоване на відстані 7 км від столиці. Назву отримало від однойменної ріки, на березі якої розташоване. Ірпінь – порівняно молодий населений пункт. Датою його заснування вважають 1900 рік. Виникнення поселення пов'язують із будівництвом залізниці Київ–Ковель (1898 рік), адже для її потреб біля залізничного мосту через річку Ірпінь було облаштовано роз'їзд. Цю місцевість почали заселяти залізничники, а також представники інших професій: будівельники, лісоруби, дрібні торговці тощо. Кількість населення поступово зростала. Так утворилося поселення Ірпінський роз'їзд, яке після злиття з с. Северинівка отримало назву «Ірпінські дачі» [11, с. 535]. Забудову здійснювали вздовж просік, які вирубували в лісі. Згодом вони стали вулицями майбутнього міста, хоч і зберегли традиційну назву – лінія з порядковим номером.

Ірпінь від початку свого заснування – населений пункт, що динамічно розвивається. Невелика відстань від Києва та природний потенціал сприяли розвитку дачно-курортного господарства. Тому ця місцевість приваблювала на сезонне чи постійне проживання значну кількість людей, зокрема відомих діячів культури та мистецтва.

Статус міста Ірпінь отримав 1956 року, коли за рішенням Київського облвиконкому став містом районного

підпорядкування у складі Києво-Святошинського району.

У 1962 році Ірпінь отримав статус міста обласного підпорядкування. З 1967 року селища міського типу Буча, Ворзель, Гостомель та Коцюбинське потрапили під адміністративне підпорядкування Ірпеню.

З початку 2000-х років у межах Київської агломерації здійснено спробу створення специфічного субрегіону – Ірпінської міні-агломерації, що складається з міста Ірпеня, а також селищ Буча, Ворзель, Гостомель, Коцюбинське. У 2001 році у межах так званого «шведського експерименту» з розвитку місцевого самоврядування згідно із спеціальним законом «Про державно-правовий експеримент розвитку місцевого самоврядування в місті Ірпені, селищах Буча, Ворзель, Гостомель, Коцюбинське Київської області» було започатковано введення нової системи місцевого самоврядування шляхом об'єднання територіальних громад Ірпінського регіону. Хоч експеримент не вдався, а закон втратив чинність у 2006 році, Ворзель, Гостомель, Коцюбинське та Буча, яка у 2007 році отримала статус міста обласного підпорядкування, досі утворюють єдиний регіон – так званий «Великий Ірпінь» з центром у м. Ірпені.

В Ірпені з 60-х років ХХ ст. активно проводиться багатоповерхова забудова [19, с. 325]. Перший дев'ятиповерховий будинок зведено 1977 року, а у 1986 році у місті з'явилися дві перші чотирнадцятиповерхівки [12].

У 2000-х роках розпочалася нова хвиля багатоповерхової забудови міста. Так, значно пожвавилася будівництво з 2010-х років, коли на місці соснових лісів виросли великі житлові комплекси.

Одночасно розширюється забудова приватного житлового сектору, зростає кількість нових котеджів та таунхаусів.

З інтенсивністю забудови пов'язаний і швидкий приріст населення міста. Якщо 2004 року в Ірпені мешкало 39,9 тис. осіб [11, с. 535], то у 2016 році в місті проживало вже понад 83 тис. чол. [12].

Для Ірпеня як міста-супутника мегаполіса типовою є трудова маятникова міграція населення. Щоденно місто залишають вранці і повертаються до нього ввечері десятки тисяч його мешканців [10].

Просторова локалізація міської спільноти Ірпеня

Найбільш очевидною характеристикою міської спільноти є просторова, фізична ознака, адже вона локалізується в цілком конкретному фізичному просторі і є певною мірою географічно детермінованою. Відповідно конкретні просторово-географічні ознаки та особливості мають досить великий вплив на формування належності до місця та творення локальних спільнот. Розглядаючи просторову ознаку спільноти передмістя, слід встановити, наскільки воно є відокремленим від мегаполіса та інших приміських населених пунктів географічно, а також чи кількість та якість об'єктів інфраструктури в межах адміністративної або територіальної одиниці є достатніми для повноцінного життя її мешканців.

Ірпінь відділений від Києва географічно і відокремлений від столиці досить великим лісовим масивом. Ця географічна відокремленість від мегаполіса чітко усвідомлюється і транслюється нашими респондентами. Зокрема, аналіз

ментальних мап показує, що Ірпінь його мешканці завжди зображають окремо від Києва: *«Все-таки Ірпінь – окрема територія»* (Марина, 1981 р.н.).

Передмістя на мапах сполучається із столицею дорогою. Ірпінь має дві основні дороги до Києва, які називають «стара» і «нова» траси. «Новою» є дорога, побудована до футбольного чемпіонату «Євро-2012», вона кращої якості і більш зручна, адже суттєво скорочує відстань до столиці: *«Це Київ, ну да, якось Київ, столиця, нова прекрасна дорога, дякую, не знаю, кому. І вона зручна, тому що скорочує набагато-набагато цю дистанцію між сателітом і ...»* (Ярослава, 1986 р.н.). Дуже важливою просторовою точкою для мешканців Ірпеня, яку зображають майже всі опитані на своїх ментальних мапах, є станція метро «Академмістечко»: *«Мені подобається жити тут, тому що тут недалеко від річки, хвилин 20 там, 30 пішки, і до Києва 15 хвилин маршрутною до Академмістечка, і там в принципі, куди захочеш, туди вже їдеш»* (Ярослава, 1986 р.н.).

На ментальних мапах чітко простежується протиставлення багатопверхівок у Києві і зелених насаджень в Ірпені: *«Київ, в першу чередь, это мегаполис, поэтому, конечно, это застройка, застройка, плотная, плотная, активная застройка, дороги, застройки, грязное небо, хорошая инфраструктура, все, вот это наш Киев. Если говорит про Ирпень, пригород есть пригород. Пока что это... Нарисую деревце, я так быстро, схематично, и между ними мы поставим высотки»* (Анастасія, 30 років) (див. Рис. 1).

Аналіз інтерв'ю і ментальних мап показує, що географічна віддаленість і відокремленість від мегаполіса чітко

Рис. 1. Ментальна мапа

усвідомлюється мешканцями Ірпеня, а отже, відіграє помітну роль у їхньому повсякденному житті.

Просторова відокремленість формується також адміністративними кордонами та приватною і державною інфраструктурою. В Ірпені існує мережа державних закладів соціальної інфраструктури, частина з яких була успадкована ще з радянських часів: лікарні, поліклініки, школи, дитячі садки. Останніми роками чимало державних інфраструктурних об'єктів було реконструйовано, а кількість приватних значно збільшилась. У місті функціонує чимала кількість торговельних майданчиків, де реалізують товари різного призначення, а також розважальних закладів та місць для проведення дозвілля: дитячі майданчики, парки, шопінг-моли, ресторани, кафе. Поширеність та різноманітність подібних об'єктів в Ірпені дає можливість його мешканцям вирішувати базові потреби в межах свого міста і не відчувати критичної залежності від мегаполіса: «В центре горда сделан хороший центр. Вот недавно его сделали. Я его называю Новая Венеция. Фонтан, который есть в Винницкой области и у нас. С лазерным 3D-шоу (...). Есть два

музея. Один краеведческий, он очень хороший, интересный, туда люди ходят. То есть нормально в этом плане. Есть много развлекательных каких-то небольших организаций, куда дети ходят. Открыли торговый комплекс «Жираф». Там есть бильярд, там есть боулинг. Там есть кафешки, там есть детские аттракционы. Чего не было вообще, в принципе, такого. Поэтому... город

развивается. Идет в ногу со временем» (Валерій, 35 років); «Вы сами видите парк, таких парков по Ирпеню много, постоянно библиотеки пополняют фонды, ремонтируют школы, где-то классы, покупают технику, а-а., построили детскую поликлинику. В эту детскую поликлинику привозят экскурсии. (...) Мы туда ходим, мы ходим туда бесплатно. Там есть массажист бесплатный, логопед (...) Качественней жилье, лучше экология, коррупция в разы меньше. Более добродушное отношение (...). То есть много вопросов здесь можно решить намного легче, чем в Киеве» (Анастасія, 30 років).

Географічна відокремленість та інфраструктурна самодостатність є важливими передумовами для формування ефективної міської спільноти Ірпеня та вироблення серед її членів високого рівня прив'язаності до місця.

Характеристика соціальних зв'язків мешканців міста Ірпеня

Для вивчення міської спільноти принципове значення мають соціальні зв'язки, які виникають між мешканцями. Робота в полі, спілкування з респондентами дали можливість виокремити

чотири основні площини, в межах яких відбувається комунікація між ірпінцями: спілкування на мікрорівні, тобто здебільшого сусідські стосунки (в межах будинку, подвір'я, вулиці тощо); взаємодія на макрорівні передбачає участь у громадських ініціативах, активну соціальну позицію, а також зацікавленість індивідуумів у користуванні публічним простором міста. Крім того, для Ірпеня як міста, де кількість населення швидко зростає здебільшого за рахунок мігрантів, важливо дослідити площину взаємостосунків між старожилами та новими містянами. Також велике значення для сучасної людини має комунікація у віртуальному просторі. Тому на особливу увагу заслуговує дослідження комунікації ірпінців у соціальних мережах.

Опрацьовані матеріали демонструють, що респонденти, які нещодавно оселилися в Ірпені, переїхавши з Києва (чи іншого міста), будують свій наратив про сусідське спілкування шляхом порівняння теперішнього та минулого досвіду. Вони звертають увагу на привітність сусідів: *«Мы здороваемся друг с другом. Даже если кого-то не знаешь, все равно здороваются. Довольно-таки часто улыбаются, то есть то, чего в Киеве нет»* (Анастасія, 30 років). *«На мій погляд, це таке незвичайне містечко. Воно відрізняється від інших. Тут невисокі паркани, тут люди, мені здається, більш привітні, тут більше таке інтелігентне ставлення»* (Олена, 1956 р.н.).

Також респонденти відзначають почуття захищеності та безпеки як один із чинників, що сприяє налагодженню добросусідських відносин: *«Я вижу, что больше, чем в Киеве есть, что действительно выходят, садятся на лавочках, общаются. Во дворах гуляют дети, мне*

кажется, что многие даже самостоятельно гуляют. То есть такое ощущение расслабленности, что люди более расслабленно и защищенно чувствуют себя в этом пространстве, чем в городе [Киеве]. Больше общения, есть такое...» (Ірина, 1979 р.н.); *«У нас соседи единомышленники... В нас были дуже величезні дерева – срібляста тополя, але він був аварійний, він висів над дахом, і він би, якщо впав, він би двом сусідам впав. Нам дуже було жалко, в нас було там гніздо шпаків. Все-таки ми змушені були видалити це дерево, це ми робили разом з сусідами. І ми там гроші збирали, разом помагали. Від забудовників теж [не хочуть продавати свої ділянки забудовникам]... У нас був неприватизований кусочок. Ми приватизували, а сусіди – ні. Коли ми приватизували, ми подали, значить, цей акт узгодження, що ми не заступили їм ділянку. Але в нас був спільний кусок. І на їх почали наїжджати, тіпо, він не приватизований, вони не хочуть його продати. Ми швиденько пішли продали і оформили в спільну власність нашу сусідку. Ну, дивимось самі, самі там квіти висаджуємо»* (Олена, 1956 р.н.); *«Якщо нагальне питання вже якесь, хтось бере ініціативу, ноги в руки і трусити-обходити. Це, знаєте, поки, як кажуть, грім не стукне... В чому плюс нових будинків... в тому, що все-таки там в основному молодь... вони відповідальні в плані того, що ініціативні, розуміють, що щось треба чи робити, якщо ніхто не зробить, треба самим робити. На будинок знаходиться завжди там 5, 3 чоловіки, які, як паровозик, за собою тягнуть»* (Марина, 1981 р.н.).

Часто практикується надання один одному індивідуальних дрібних послуг та допомоги у вирішенні побутових

проблем: «У меня гости, мне нужны табуретки», – все, табуретки уехали туда. «Мне надо за ребенком посмотреть», – ребенка отдал, ребенка принял» (Анастасія, 30 років); «Ми не всіх знаємо. Тих, що виходять до нашого, четвертого, поверху, я ще знаю, а хто вище, то не дуже – тільки візуально. То здороваємося, там щось, буває, перепитаєм, один одного підвозимо, як їде на Київ хтось... Тебе підвезти – підвезти. Ну, і все...» (Марина, 1981 р.н.); «Я общаюсь с соседями... они живут на площадке у меня. Часто там чаи. У них был и есть ключ от моей квартиры – поливать цветы и проветрить... Такие достаточно близкие отношения. С другими соседями у меня нет таких близких отношений. Со всеми здороваюсь... Они между собой, есть компашка, выходят пиво вечером пьют. Есть соседи, которые с детьми совместно гуляют. То есть люди, которые между собой достаточно плотно общаются, в гости ходят. Между людьми есть взаимоотношения... Вот, возвращаешься с работы, они стоят пиво пьют, всегда приглашают поговорить» (Ірина, 1979 р.н.); «Ми регулярно день народження всієї сім'єю, як кажуть, будинком. В кого день народження, то це вже традиція. У нас там спеціальний майданчик, там лужайка, і ми там» (Микола, 1947 р.н.).

Отже, польові матеріали демонструють, що сусідська комунікація в Ірпені достатньо розвинена. У місті є всі передумови для налагодження активного спілкування на мікрорівні. Насамперед варто наголосити, що Ірпінь – місто, де швидко розвивається житлове будівництво, а більшість опитаних респондентів – мешканці новобудов. Відповідно сусідська комунікація багатьох із них

ґрунтується на потребі вирішення спільних побутових питань, що виникають у процесі функціонування нових будинків та комплексів. Крім того, упорядкованість дворів нових житлових комплексів, наявність у дворах місць для спільного проведення дозвілля (лавочки, мангали, галявини), а також атмосфера захищеності та безпеки, яка досягається за рахунок компактності дворів, охорони, освітлення території, встановлення відеоспостереження тощо, також сприяють налагодженню добросусідських відносин.

Водночас, попри сприятливі умови для налагодження мікросоціальних зв'язків, не всі мешканці прагнуть вступати у сусідську комунікацію. Зазвичай це залежить від особистих уподобань кожного, однак найчастіше такого спілкування уникають люди, які свідомо пов'язують левову частину свого соціального життя з мегаполісом, а Ірпінь розглядають суто як місце проживання: «Все моє соціальне життя і професійне в Києві, я в Ірпені тільки сплю. Рідко коли виходжу на вулицю» (Оксана, 1983 р.н.); «Утром выезжаем в половину восьмого и вечером в восемь приезжаем. С соседями редко видимся, так: «Здравствуйте». Честно говоря, на общение такое (времени нет)» (Галина, пенсійного віку).

Що ж до макросоціальних зв'язків, то слід відзначити, що в Ірпені активно розвиваються публічні простори. Це створює сприятливі умови для проведення мешканцями міста дозвілля, обміну думками та досвідом.

Прикметно, що всі опитані респонденти, розповідаючи про дозвілля в Ірпені, неодмінно згадують міські парки: «Я не самый активный член спільноти Ірпеня, але ми дуже любимо гуляти в

парках і в центрі. Реально, це навіть просто естетичне задоволення дивитись: поміняли всі ліхтарі, лавочки, чистеньке все, прекрасно» (Ярослава, 1986 р.н.).

Важливо, що респонденти пов'язують розвиток публічних просторів міста з вихованням та підвищенням загальної культури населення: «Я так чула, що репутація в нього [в району] не дуже, наркомани, це теж там є все. Але це від того, що треба працювати з молоддю. Зараз будуються парки. (...) Спортивні майданчики, в нас на вулиці стоять тренажери. Є муніципальна варта, яка ходить, зараз зробили реконструкцію центральної площі, в нас все в квітах...» (Олена, 1956 р.н.). Доступність та впровадження публічних просторів сприяють ініціативності ірпінців, які активно беруть участь у культурно-мистецьких заходах, ініційованих як міською владою, так і громадськими активістами: «В парке гуляем, зелёная зона. Мы не выезжаем в Киев. Ну а смысл? Здесь есть где себя найти, куда пойти, где себя реализовать. Очень много массовых каких-то мероприятий проходят в центре города. В частности, на первое апреля был праздник, там было много чего. Там шарик раздавали детям. Там фонтан был включен. В этом плане город живет очень насыщенно» (Валерій, 35 років).

Водночас ірпінці виявляють активну позицію, заявляючи про необхідність врахування думок людей під час змін міського простору та прагнення контролювати цей процес. Насамперед це виражається у захисті зелених насаджень. Принципова позиція у цьому питанні пов'язана з міцно вкоріненим у свідомості мешканців образом Ірпеня як міста в лісі. Нерідко саме цей образ був визначальним під час вибору

місця проживання. Саме тому питання знищення дерев набуває для багатьох особистого значення: «До речі, ще одна форма соціальної взаємодії – це відстоювання зелених територій поруч із нами. Є такий гай, там були дуби, такі великі дуби, красиві. Раніше була значно більша територія. Вона поступово забудовувалася. І в один момент зрозуміли, що зовсім впритул до наших будинків хочуть знову побудувати, причому дуже агресивний забудовник. І наші мамочки і не мамочки охороняли ці дуби. Встановили зелений паркан. Наші знесли огорожу. В цьому я брала участь. До речі, на тій стороні були тітушки. Наймані молоді хлопці. Але з цих зелених огорож зробили захист дерев. Їх так обгорнули, щоб до них ніхто не ліз, тому що і підливали речовини, труїли дерева. І, в принципі, зараз лінія трохи сама посунулася. Площа цієї зеленої території дуже маленька. Але поки що ці дерева відстояли. Були репортажі, запрошували телеканали. Зверталися в різні інстанції... Там його навіть освячували, хрест ставили. Потім транспаранти писали. Різні були методи. От він напроти одного з наших будинків. І ось такий маленький шматочок лісу. Раніше він був великий, але його забудували» (Анастасія, 30 років).

До того ж саме знищення зелених насаджень провокує певну неприязнь між новопоселенцями та старожилами. Останні вирубка лісів пов'язують з інтенсивною житловою забудовою в Ірпені, а отже, й з людьми, які купують це житло: «Ми, як скажемо, вклинились в життя Ірпеня тим, що ми там купили квартиру на тих землях, які зараз забудовують в лісах. А жителі, які там весь час, вони в цьому вбачають великий гріх – вирубують ліси, вирубують, це все тому,

що такі, як ми, купують квартири. А я в цьому бачу, навпаки, розвиток» (Марина, 1981 р.н.). Натомість корінні ірпінці вказують на те, що нові мешканці не виявляють свідомого ставлення до міста, бо не є носіями його культурних традицій: «Единственное, хочется, чтоб больше было культуризации, чтоб культура была на каком-то высшем уровне. Все-таки культура уходит на нет. А наше новое общество все-таки требует больше зрелищ и пиши, поэтому... Поэтому общество растет в формате быстро зарабатывать, ничего при этом не делать. Просто очень много приезжих» (Валерій, 35 років). Проте як новосели, так і старі мешканці Ірпеня прагнуть до побудови комфортних стосунків між собою: «У нас не виникали ні з ким [конфлікти], все нормально. З найближчим до нас будинком [старожилами] ми в хороших стосунках» (Олег, 1987 р.н.).

Сьогодні активна взаємодія між мешканцями міста відбувається не тільки безпосередньо в місцях проживання та щоденних контактів: багатоповерхових будинках, дворах чи публічному просторі, але й на цифрових майданчиках соціальних мереж та інших онлайн-ресурсах. Соціальні медіа є ефективними інструментами для налагодження зв'язків всередині міських спільнот та важливими засобами комунікації мешканців мегаполіса і передмістя. Щоб з'ясувати, наскільки активною є онлайн-спільнота міста Ірпеня, та визначити, як часто у віртуальному форматі мешканці міста обговорюють спільні проблеми, ми вирішили проаналізувати діяльність найбільших тематичних груп мешканців Ірпеня у мережі Facebook. Також ми спробували порівняти контент цих груп із наповненням

подібних онлайн-майданчиків інших міст-супутників Києва (Броварів та Василькова). Найбільшими за кількістю підписників та онлайн-активністю є такі сторінки: «Ірпінь+» (6 тис. підписників), «Ірпінь без політики» (17 тис. підписників). Крім загальних сторінок, мешканці активно користуються іншими, більш спеціалізованими сторінками: співвласників багатоквартирних будинків, спільнот за інтересами (батьківські, водійські тощо). На загальних сторінках «Ірпінь+» та «Ірпінь без політики» досить активно обговорюються питання міського благоустрою, безпеки в місті, а також політичних проблем розвитку передмістя (корупції в державних органах влади, незаконної забудови, вирубки лісу). Для порівняння ми проаналізували діяльність Facebook-сторінки «Мої Бровари» (25 тис. учасників). Характер публікацій та обговорень свідчить, що мешканці Броварів, так само як і жителі Ірпеня, на сторінці обговорюють досить широкий спектр проблем: від вакцинації бездомних тварин, підписання петицій до місцевої влади до проблем із пробками на в'їзді до Києва. Водночас найбільший Facebook-ресурс міста Василькова «Подслухано Васильков» (7 тис. учасників) містить переважно рекламні оголошення, у ньому практично відсутні обговорення проблем благоустрою міста. Можемо припустити, що порівняно більша активність мешканців Ірпеня та Броварів пов'язана з тим, що наразі в цих містах здійснюється активна забудова великих житлових кварталів, новими мешканцями яких є переважно молоді сім'ї. Молодь та люди середнього віку є більш активними користувачами Інтернету, ніж старше покоління. Крім того, молоді сім'ї, власники житла в нових

кварталах, є більш ініціативними в питаннях комунікації (віртуальної) із сусідами і займають більш активну позицію в питаннях розвитку власного міста.

Це припущення підтверджується застосуванням віртуального зв'язку між мешканцями нових будинків для вирішення спільних побутових питань. Найчастіше для такої комунікації використовують додаток Viber, у якому створюють тематичні групи: *«От він створив це в Вайбері і почав кожного підписувати. Ну, відсотків, мабуть, 90 там є, у Вайбері... Він ходив в ЖЕК для того, щоб брати, коли ОСББ хотіли створювати, брати списки. То йому давали, то не давали... Наприклад, ми просто з ними там познайомились... телефонами обмінялися на всякий випадок, і він потім вже, коли створив групу, зразу додав, і виходить, що ми там додали потім свою сестру, яка живе, вона ще свого сусіда, що один одного, когось він, така ланцюгова реакція... Питання, якщо якесь виникає, викидають зразу в Вайбер. Там є дві групи в нас: одна група – це для отаких проблемних, для вирішення питань, а друга – «а поговорити» (Марина, 1981 р.н.)*

Також мешканці житлових комплексів створюють тематичні групи за інтересами. Наприклад, у групі «Мамочки ЖК Суворова» вирішуються такі питання: *«Новий рік біля житлового комплексу, хто хоче? І ми там підписалися, діда Мороза найняли, і діткам з того комплексу свято. Там загубилася якась рукавичка...» (Марина, 1981 р.н.)*

Існує також практика створення таких груп обслуговуючими компаніями будинків. Крім обговорення суто побутових питань, обслуговуючі компанії використовують цей простір для інформування про заходи, які вони ініціюють

здля гуртування і спілкування мешканців ЖК офлайн: *«Рассылка в Вайбере, что летом ЖЕК какие-то ярмарки устраивает, какие-то турниры по футболу, ну и люди ходят. Какие-то мероприятия общественные устраиваются» (Ірина, 1979 р.н.)*

Отже, проаналізований матеріал демонструє, що в Ірпені існують досить міцні соціальні зв'язки всередині спільноти. Хоча комунікація населення ґрунтується найчастіше на потребі вирішення спільних проблемних питань, поряд з цим існує поширена практика позитивної комунікації задля встановлення дружніх стосунків та отримання задоволення від спілкування. Комунікація активно практикується як у реальному житті, так і у віртуальному просторі. Особливе забарвлення має спілкування старожилів з новоселами. Хоча переважно людям з цих категорій вдається побудувати добросусідські стосунки, існують проблемні питання, що викликають непорозуміння між ними.

Символічний образ міста

Перейдемо до аналізу третьої ознаки сформованої сусідської спільноти, а саме – присутності вираженого символічного образу, який визначає особливості конкретної спільноти і відтворюється більшістю жителів міста чи району. Отриманий емпіричний матеріал дав можливість виділити три символічних виміри міста: природно-географічний, історичний і образ сучасного міста. З аналізу інтерв'ю зрозуміло, що мешканці міста відтворюють вже сформований природно-географічний образ Ірпеня як рекреаційного передмістя Києва. В інтерв'ю Ірпін'я описують як місто серед лісу, у більшості розповідей

зазначається, що в Ірпені значно чистіше довкілля, ніж у мегаполісі: «По-перше, Київ в мене асоціюється... високі всі будинки. (...) Все-таки Ірпінь – окрема територія. В Ірпені є приватне житло, до речі, в деяких місцях таке гарненьке, і, звісно, є велике. Але не настільки, і дерева. Ми живем біля центрального парку. Ліс, який ще не повністю забудували» (Марина, 1981 р.н.); «Київ – це вулик, це багатопверхова забудова без відстані між будинками. Це такий дуже наелектризований простір, який з людини вистоктує все (...). А Ірпінь – це ліси, це лук, це природа, це галявини, це життя, це річка» (Олена, 1956 р.н.).

Саме присутність зелених зон була однією з причин вибору цього міста для придбання житла нашими респондентами: «Понравилось, да, конечно, понравилось, что много зелени, много хвои, именно хвойная зелень» (Анастасія, 30 років); «На тот момент был очень лесной, очень тихий, спокойный, приятный город» (Ірина, 1979 р.н.). Уявлення про Ірпінь як про чисте, зелене місто особливо виразно простежується у візуальній інформації, що міститься в ментальних мапах (див. Рис. 2). Зокрема, майже

Рис. 2. Ментальна мапа

всі респонденти зображають будинки в Ірпені серед дерев і квітів, вони протиставляють екологічно привабливе передмістя забрудненому і багатолюдному Києву. Образ Ірпеня як міста з хорошою екологією активно використовується місцевою владою та компаніями-забудовниками, які продають житло у новобудовах. Бажання жити в «зеленому місті» є настільки великим, що після переїзду до Ірпеня нові мешканці часто починають об'єднуватися, відстоювати місцеві зелені зони і вступати в протистояння із забудовниками та місцевою адміністрацією, які ведуть кампанію за розширення житлових кварталів.

Щодо історичного образу міста, то жителі Ірпеня до нього звертаються нечасто. Апелювання до минулого більш притаманне людям, котрі живуть у цьому місті вже багато років. Проте є один аспект минулого життя міста, котрий досить стабільно відтворюється у сучасному дискурсі, а саме діяльність Будинку творчості письменників, що наразі підпорядковується Національній спілці письменників України. Створений у 1936 році, цей заклад був своєрідним центром культурного життя містечка. Крім того, саме в Ірпені мали свої дачні садиби чимало членів Спілки письменників УРСР. Факт зв'язку історії міста Ірпеня з культурним та творчим розвитком не тільки столиці, але й України відтворюється його мешканцями як в інтерв'ю, так і в соціальних медіа. Дуже часто можна почути, що Ірпінь – це «культурне місто», що тут завжди був «високий рівень культури», а також нарікання на те, що сьогодні культура не

розвивається. Так, у Facebook-публікації учасник групи «Ірпінь+» зазначає: «Ірпень – не город здоров'я среди наркоманов. А город культури! Был и есть. Пока культуру не поднимем, все пойдет прахом» (07.11.2017).

Крім географічного та історичного образів, в усному наративі відтворюється досить цілісний та позитивний образ сучасного Ірпеня. Майже всі респонденти характеризують Ірпінь як місто молоде, і не тільки в історичному сенсі, а й з огляду на середній вік його мешканців, оскільки сьогодні квартири в новобудовах купують переважно молоді сім'ї, які є досить активними і мобільними членами сучасної міської спільноти: *«Мешканці – це такі активні молоді люди, як правило, сімейні, років так 25–35–40. З маленькими дітьми»* (Оксана, 1983 р.н.); *«Заселилось много молодых семей, молодых людей, город очень молодой»* (Ірина, 1979 р.н.). Крім того, більшість опитаних респондентів уявляють Ірпінь як місто, яке активно розвивається та змінюється, зокрема завдяки активним діям місцевої влади: *«Если брать в целом город – да, город развивается. Инфраструктура в целом начинает идти в ногу со временем. Потому то, что было лет 10 назад, и сейчас – это лучше»* (Валерій, 35 років). Важливим аспектом в уявленнях про власне місто, який повторюють більшість респондентів, є твердження про те, що Ірпінь є безпечним для життя: *«Вже десь роки два вони самі ходять на майданчик, самі вже ходять в парк [діти 6 і 8 років]. Ми ще якось дивились, що місто невелике, більш безпечніше, можливо, ми на це реагували»* (Марина, 1981 р.н.). Хоча на підтвердження безпеки у місті низка респондентів згадують негативні епізоди, свідками яких вони були в

минулому. Але загальний позитивний образ безпечного міста є важливою передумовою для функціонування активної міської спільноти. Крім позитивних образів, в інтерв'ю простежується негативне ставлення до агресивної забудови та панування великого і не завжди легального бізнесу: *«Іде навальне стихійне будівництво. Це щось таке, що не можна сказати нічого, просто ріжуть ліс і будують, і будують, і будують»* (Микола, 1947 р.н.). Проте цей аспект не суперечить образу міста, яке активно зростає й економічно розвивається.

Висновки

Щороку світ стає все більш глобальним та урбанізованим, а населення – мобільним. Звичним явищем для мешканців багатьох країн є ситуація, коли людина живе в одному місті, а працює – в іншому, щоденно долаючи десятки кілометрів між цими населеними пунктами. Така маятникова міграція характерна для мешканців агломерацій. Людина, яка живе у цьому ритмі, виробляє певні почуття до міст, з якими пов'язане її життя. Через те, що активне соціальне життя здебільшого пов'язане з центром агломерації, передмістя, де людина безпосередньо проживає, перестає відігравати належну роль у її житті, не освоюється нею. У такому випадку почуття дому обмежується власне оселею (квартира, приватний будинок) і не поширюється на місце проживання в цілому. Таку ситуацію антропологи називають відчуттям відсутності місця. Це призводить до того, що простір, у якому живе людина, стає деперсоніфікованим і позбавленим особистого та колективного позитивного досвіду. Відповідно, якщо людина сприймає міський простір,

у якому живе (квартал чи селище), як чужий, вона не зацікавлена вкладати особисті ресурси у його розвиток та вдосконалення, в поглиблення комунікацій між сусідами. Натомість якщо людина (або група людей) відчуває емоційну та соціальну прив'язаність до конкретного місця, вона є значно активнішою у питаннях життя власного міста.

Значно вищий рівень ототожнення людини із місцем проживання мають ті міста та селища, де є достатньо сформованими локальні спільноти мешканців. Головними ознаками таких спільнот є: чітко визначений простір, соціальні зв'язки між мешканцями та сформований символічний образ населеного пункту. У цьому дослідженні за наведеними ознаками було проаналізовано спільноту м. Ірпеня. Аналіз емпіричного матеріалу показав, що мешканці Ірпеня усвідомлюють місто як окрему територію, незважаючи на тісний зв'язок з мегаполісом; між ірпінцями існують досить розвинені соціальні зв'язки як на мікро-, так і на макросоціальному рівнях; населення міста сформуvalo чіткий, усвідомлений, переважно позитивний образ Ірпеня. В цій статті ми проаналізували тільки одну модель сучасної локальної спільноти київського передмістя, а саме – сформовану в місті Ірпені. Але в перспективі цілком можливо, спираючись на запропоновану тематичну сітку, вивчити особливості функціонування інших сучасних спільнот Києва і його агломерації для виявлення позитивних і негативних рис у їх формуванні та діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Anthropology in the City: methodology and theory* / eds. Pardo I, Prato G. – London–New York: Routledge, 2016. – 242 p.
2. Blokland T. V. *Urban bonds* / T. V. Blokland. – Cambridge: Blackwell Publishing, 2003. – 256 p.
3. Hoey B. A. *A Simple Introduction to the Practice of Ethnography and Guide to the Practice of Ethnographic Fieldnotes (From the Selected Works of Brain A. Hoey, Ph.D.)* [Electronic resource] / B. A. Hoey / Marshall Digital Scholar. Scholarship, Publishing, and Preservation. – June, 2014. – 10 p.
4. Lewicka M. *What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment* / M. Lewicka // *Journal of environmental psychology*. – 2010. – Т. 30. – № 1. – С. 35–51.
5. Low S. M. *Towards an anthropological theory of space and place* / S. M. Low // *Semiotica*. – 2009. – № 175. – С. 21–37.
6. Russel H. B. *Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches* / H. B. Russel. – 4-th edition. – Lanham–New York–Toronto–Oxford: AltaMira Press, 2006. – 359 p.
7. *Mobilities and neighbourhood belonging in cities and suburbs* / P. Watt, P. Smets (eds.). – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. – 257 p.
8. Вандышев М. Н. Места памяти и символический капитал территорий в ментальных картах горожан / Вандышев М. Н., Веселкова Н. В., Прямикова Е. В. // *Журнал социологии и социальной антропологии*. – 2013. – Т. XVI. – № 3 (68). – С. 101–111.
9. Веселкова Н. В. Ментальные карты города: вопросы методологии и практика использования / Н. В. Веселкова // *Социология: 4М*. – 2010. – № 31. – С. 5–29.
10. Гладкий А. В. Особенности миграционных процессов в городе Киеве и столичной агломерации / А. В. Гладкий // *Региональные исследования*. – 2016. – № 1. – С. 49–58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.demoscope.ru/weekly/2016/0699/analit03.php>. – Дата доступу: 1.11.2016.
11. Денисенко Г. Г. Ірпін'я // *Енциклопедія історії України* / ред. кол.: Смолій В. А. (голова), Верстюк В.Ф. та ін. – К.: Наукова думка, 2005. – Т. 3. – С. 535.

12. Ірпінь / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ірпінь>. – Дата доступу: 1.11.2016.
13. Линч К. Образ города: монографія / К. Линч; [пер. с англ. В. Л. Глазычева]; сост. А. В. Иконников; под ред. А. В. Иконникова. – М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.
14. Осипчук О. Формування культури населення приміської зони Київщини у другій половині ХХ ст. / Олена Осипчук // Етнічна історія народів Європи. – 2007. – № 22. – С. 91–95.
15. Отріщенко Н. Застосування проективних методів у соціологічних дослідженнях: критерії надійності та валідності: дис. ... к. соц. наук: 22.00.02 / Наталія Отріщенко; Інститут соціології Національної академії наук України. – Київ, 2015. – 250 с.
16. Отріщенко Н. Шляхи та образи: способи зображення простору на ментальних мапах / Н. Отріщенко // Антропологія простору: збірник наукових праць: у 4 т. / [наук. ред. Марина Гримич]. – Київ: Дуліби, 2016. – Т. 1: Культурний ландшафт Києва і околиць. – 2016. – С. 104–114.
17. Прато Д. Б. Урбаністична антропологія / Д. Б. Прато, І. Пардо // Місто: історія, культура, суспільство. – 2016. – № 1. – С. 11–43 (переклад Полек Т. В., Лазаренко Ю. В.).
18. Полек Т. Із села в місто: на шляху до урбаністичної антропології в Україні / Т. Полек // Антропологія простору: збірник наукових праць у 4 т. / [наук. ред. Марина Гримич]. – Київ: Дуліби, 2016. – Т. 1: Культурний ландшафт Києва та околиць. – С. 58–75.
19. Шелудченко В. І. Ірпінь // Історія міст і сіл УРСР: в 26 т. – Т. Київська область / ред. кол. тому: Рудич Ф. М. (голова редколегії) та ін. – К., 1971. – С. 325.
3. HOEY, B. (2014). A Simple Introduction to the Practice of Ethnography and Guide to Ethnographic Fieldnotes (From the Selected Works of Brain A. Hoey, Ph.D.). [online]. *Marshall Digital Scholar. Scholarship, Publishing, and Preservation*, 10 p. Available at: <http://mhmdp.weebly.com/uploads/1/5/8/7/15875986/asimpleintroductiontothepracticeofethnographyandguidetoethnographicfieldnotes.pdf> [in Eng.]
4. LEWICKA, M. (2010). What Makes Neighbourhood Different from Home and City? Effects of Place Scale on Place Attachment. *Journal of Environmental Psychology*, Vol. 30 (1), pp. 35–51. [in Eng.]
5. LOW, S. (2009). Towards an Anthropological Theory of Space and Place. *Semiotica*, Vol. 2009 (175), pp. 21–37. [in Eng.]
6. RUSSEL, H. (2006). *Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches. 4th edition*. Lanham–New York–Toronto–Oxford: AltaMira Press, 359 p. [in Eng.]
7. WATT, P., SMETS, P., eds. (2014). *Mobilities and Neighbourhood Belonging in Cities and Suburbs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 257 p. [in Eng.]
8. VANDYSHEV, M., VESELKOVA, N., PRIAMIKOVA, E. (2013). Memorable Places and Symbolical Capital of Citizens' Mental Maps. *Zhurnal sotsiologii i sotsialnoy antropologii* (Sociology and Social Anthropology Journal), Vol. XVI, No.3 (68), pp. 101–111. [in Rus.]
9. VESELKOVA, N. (2010). Mental Maps of the City: Questions on Methodology and Practice of Use. *Sotsiologiya: 4 M* (Sociology: 4M), (31), pp. 5–29 [in Rus.]
10. GLADKIY, A. (2016). Migration Processes in the City of Kyiv and the Metropolitan Area [online]. *Regionalnyye issledovaniya* (Regional Studies), (1), pp. 49–58. Available at: <http://www.demoscope.ru/weekly/2016/0699/analit03.php> [Accessed 1 Nov. 2016]. [in Rus.]
11. DENYSENKO, H. (2005). Irpin. In: V. SMOLII, V. VERSTIUK, et al., eds. *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (Encyclopedia of the History of Ukraine). Kyiv: Naukova dumka, p. 535 [in Ukr.]

REFERENCES

1. PARDO, I., PRATO, G., eds. (2016). *Anthropology in the City: Methodology and Theory*. London–New York: Routledge, 242 p. [in Eng.]
2. BLOKLAND, T. (2003). *Urban Bonds*. Cambridge: Blackwell Publishing, 256 p. [in Eng.]

12. Irpin. [online]. *Wikipedia*. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ірпінь> [Accessed 1 Nov. 2016]. [in Ukr.]
13. LINCH, K., IKONNIKOV, A., comp., ed. (1982). *Image of the City: A Monograph*. Moscow: Stroyizdat, 328 p. [in Rus.]
14. OSYPCCHUK, O. (2007). Suburban Population of Kyiv in the Second Half of the 20th Century. Formation of the Culture. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy* (Ethnic History of European Nations), (22), pp. 91–95. [in Ukr.]
15. OTRISHCHENKO, N. (2015). *Applying Projective Methods in Sociological Research: Reliability and Validity Criteria*. [A thesis for Candidate of Sciences degree in Sociology, specialty 22.00.02]. Kyiv, 250 p. [in Ukr.]
16. OTRISHCHENKO, N. (2016). Routes and Images: Ways of Space Imaging on Mental Maps. In: M. HRYMYCH, ed., *Cultural Landscape of Kyiv*, Vol. 1. of *Antropolohiia prostoru: zbirnyk naukovykh prats u 4 T.* (Anthropology of Space: Collected Scientific Papers in 4 Volumes), pp. 104–114 [in Ukr.]
17. PRATO, G., PARDO, I. (2016). Urban Anthropology. *Misto: istoriia, kultura, suspilstvo* (City: History, Culture, Society), (1), pp. 11–43. [in Ukr.]
18. POLEK, T. (2016). Rural to Urban: On the Way to Urban Anthropology in Ukraine. In: M. HRYMYCH, ed., *Cultural Landscape of Kyiv*, Vol. 1. of *Antropolohiia prostoru: zbirnyk naukovykh prats u 4 T.* (Anthropology of Space: Collected Scientific Papers in 4 Volumes), pp. 58–75. [in Ukr.]
19. SHELUDCHENKO, V. (1971). Irpin. In: F. RUDYCH, ed., *Kyiv Region*, Vol. of *Istoriia mist i sil URSR: v 26 tomakh* (The History of Cities and Villages of the Ukrainian SSR: In 26 Volumes). Kyiv, p. 325 [in Ukr.]

O. Sobolieva, O. Ovsiiuk, T. Polek
Anthropological Study of Irpin Local Urban Community
Abstract

This article is devoted to the study of belonging to a certain place and its importance for the formation of local urban community, carried out using the example of the suburbs of Kyiv – Irpin.

Field-based empirical material was collected using ethnographic methods (including observations and in-depth interviews), as well as mental mapping, which allowed making conclusions regarding the cultural context of suburban inhabitants.

Formed local community is a prerequisite for the emergence of a sense of belonging. The main features of such community are a clearly defined space, social ties between the inhabitants, and the determined image of the settlement. So, the local community of Irpin was analyzed according to these features. Analysis of the empirical material showed that, despite the strong connection with Kyiv, Irpin residents consider the city a separate territory, detached from Kyiv by the road. In addition, they clearly contrast Irpin forests with the dense metropolitan skyline, positioning Irpin as a place for recreation in proximity to nature. The inhabitants of Irpin demonstrate strong social contacts on both the micro- and macrosocial levels: they combine their efforts for solving problems within their home areas, their yards, their district, and the city as a whole. Especially active is the environment protection of Irpin because the development and expansion of the city are associated with deforestation. At the same time, the population of Irpin has formed a clear image of the locality. This is a city with history, which used to be an important recreational center. The modern image of Irpin is related to the notion of a comfortable, well-maintained city, surrounded by nature. At the same time, in the minds of local residents, the city is associated with aggressive construction and a large but not always legal business. All this allows us making a conclusion that the inhabitants of Irpin have a formed local community. At the same time, the existence of such a community is enabled by the fact that Irpin residents consider this space “theirs” and, therefore, are ready to do a lot for comfortable living in Irpin.